

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 22, ст.115)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

№ 2397-III від 26.04.2001, ВВР, 2001, № 30, ст.139

№ 1248-VI від 14.04.2009, ВВР, 2009, № 34-35, ст.506

№ 5460-VI від 16.10.2012, ВВР, 2014, № 2-3, ст.41

№ 442-VII від 05.09.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.727

№ 107-IX від 18.09.2019, ВВР, 2019, № 40, ст.220

№ 124-IX від 20.09.2019, ВВР, 2019, № 46, ст.295

№ 3344-IX від 23.08.2023}

{У назві та тексті Закону слова "іонізуючих випромінювань" в усіх відмінках замінено словами "іонізуючого випромінювання" у відповідних відмінках згідно із Законом № 2397-III від 26.04.2001}

{У тексті Закону слово "стандартів" виключено на підставі Закону № 124-IX від 20.09.2019}

Цей Закон спрямований на забезпечення захисту життя, здоров'я та майна людей від негативного впливу іонізуючого випромінювання, спричиненого практичною діяльністю, а також у ситуаціях існуючого та аварійного опромінення, шляхом виконання запобіжних та рятувальних заходів і відшкодування шкоди.

{Пreamбула із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення основних термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

аварійна ситуація - будь-яка неочікувана (незапланована) подія, що призвела до порушення умов безпечної експлуатації ядерної установки, об'єкта, призначеного для поводження з радіоактивними відходами, джерела іонізуючого випромінювання, яка не

призвела до аварії, але потребує вжиття заходів для запобігання або мінімізації шкідливих наслідків опромінення та забезпечення нормального режиму експлуатації установки, об'єкта чи джерела;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

втручання - будь-яка дія, спрямована на зменшення опромінення або запобігання йому чи можливості опромінення людини від джерел, що не належать до сфери контрольованої практичної діяльності або які вийшли з-під контролю;

еквівалентна доза опромінення - добуток поглиненої дози у тканині або органі людини та радіаційного зважувального фактора, що визначається згідно з нормами радіаційної безпеки з урахуванням типу випромінювання;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

ефективна доза опромінення - розрахункова доза опромінення людини, яка враховує вклади ефектів опромінення різних органів і тканин людини на стан її здоров'я у цілому;

критична група людей - однорідна за умовами життя, віком і статтю група, яка може отримати максимальні ефективні дози опромінення за певним шляхом опромінення внаслідок практичної діяльності;

медичне опромінення - опромінення, якому піддаються пацієнти або здорові особи для цілей діагностики стану здоров'я або лікування;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

опромінення - вплив на людину іонізуючого випромінювання, яке може бути зовнішнім опроміненням внаслідок практичної діяльності від джерел іонізуючого випромінювання поза тілом людини або внутрішнім опроміненням від джерел іонізуючого випромінювання, які знаходяться всередині тіла людини;

опромінення населення - опромінення, якого зазнає (зазнала) людина від ядерних установок і джерел іонізуючого випромінювання, за винятком професійного і медичного опромінення та опромінення, зумовленого місцевим природним радіаційним фоном;

опромінення професійне - опромінення персоналу, стажерів та здобувачів освіти, інших працівників, залучених до роботи на об'єктах, на яких провадиться практична діяльність, під час роботи цих працівників з джерелами іонізуючого випромінювання;

{Абзац сьомий статті 1 в редакції Закону № 107-IX від 18.09.2019}

ліміт дози опромінення - величина ефективної та/або еквівалентної дози опромінення людини за рік, встановлена цим Законом та нормами радіаційної безпеки, які не повинні перевищуватися для окремої особи;

{Визначення терміна в редакції Закону № 3344-IX від 23.08.2023}

особа з населення - будь-яка особа, крім осіб, які зазнають професійного або медичного опромінення;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

практична діяльність - діяльність людини, під час здійснення якої запроваджуються додаткові джерела випромінювання або додаткові шляхи опромінення, чи збільшується кількість людей, які підпадають під вплив опромінення, внаслідок якої збільшуються величини опромінення, його ймовірність або кількість опромінених людей, якою управляють як ситуацією планового опромінення;

{Абзац дев'ятий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законами № 107-IX від 18.09.2019, № 3344-IX від 23.08.2023}

природний радіаційний фон - опромінення, зумовлене космічним випромінюванням та випромінюванням природних радіонуклідів, природно розподілених у землі, воді, повітрі та інших елементах біосфери;

репрезентативна особа - особа, доза опромінення якої є репрезентативною для осіб з населення з найбільшими рівнями опромінення серед осіб з населення;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

референтний рівень - рівень ефективної або еквівалентної дози опромінення чи концентрації активності радіонуклідів у ситуаціях аварійного або існуючого опромінення, вище якого опромінення як наслідок таких ситуацій вважається неприйнятним, навіть якщо він не перевищує ліміту дози опромінення;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

рівень втручання - очікувана розрахункова величина дози опромінення людини, яка зумовлює необхідність обов'язкового вжиття заходів щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;

ситуація аварійного опромінення - ситуація опромінення, що виникає внаслідок аварійної ситуації, радіаційної аварії та потребує вжиття невідкладних заходів з метою запобігання або мінімізації шкідливих наслідків опромінення;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

ситуація існуючого опромінення - ситуація опромінення, що вже існує, спричинена природним випромінюванням або радіоактивними матеріалами, що залишилися від діяльності, щодо якої не здійснювався державний нагляд (контроль), або після аварій;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

ситуація планового опромінення - ситуація опромінення, що виникає внаслідок здійснення практичної діяльності, яка передбачає опромінення за нормальних умов та потенційне опромінення людей і навколишнього природного середовища;

{Статтю 1 доповнено терміном згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

діагностичні референтні рівні - рівні доз опромінення пацієнтів у рентгенодіагностиці або рівні активності лікарських речовин з радіоактивними ізотопами (радіоактивних фармацевтичних препаратів) у радіонуклідній діагностиці для типових досліджень та стандартних пацієнтів або стандартних фантомів з використанням загальновизнаних типів обладнання.

{Статтю 1 доповнено абзацом згідно із Законом № 107-IX від 18.09.2019}

Стаття 2. Сфера дії Закону

Цей Закон регулює правовідносини між державою в особі її відповідних органів виконавчої влади, юридичними та фізичними особами, що виникають у зв'язку з негативним впливом іонізуючого випромінювання.

{Стаття 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 3. Право людини на забезпечення захисту від впливу іонізуючого випромінювання

Кожна людина, яка проживає або тимчасово перебуває на території України, має право на захист від впливу іонізуючого випромінювання. Це право забезпечується здійсненням комплексу заходів щодо запобігання впливу іонізуючого випромінювання на організм людини вище встановлених лімітів доз опромінення, компенсацією за перевищення встановлених дозових меж опромінення та відшкодуванням шкоди, заподіяної внаслідок впливу іонізуючого випромінювання.

{Стаття 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 4. Право громадян та їх об'єднань на інформацію щодо стану захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання

Громадяни України та їх об'єднання мають право на отримання інформації щодо рівнів опромінення людини та заходів захисту від впливу іонізуючого випромінювання в місцях їх проживання чи роботи від відповідних органів виконавчої влади, до відання яких належать функції захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання згідно з законодавством України.

Розділ II

ЛІМІТИ ДОЗ ОПРОМІНЕННЯ ТА РІВНІ ВТРУЧАННЯ

{Назва розділу II із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 5. Ліміти доз опромінення осіб з населення

Ліміт ефективної дози опромінення осіб з населення становить 1 мілізіверт* на рік від усіх дозованих видів практичної діяльності.

Ліміт еквівалентної дози опромінення осіб з населення становить:

для кришталіка ока - 15 мЗв на рік;

для шкіри - 50 мЗв на рік.

Ліміти доз індивідуального опромінення осіб з населення та критерії щільності забруднення ґрунтів на території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, визначаються законодавством.

* Мілізіверт (мЗв) - похідна від одиниці вимірювання еквівалентної та ефективної доз опромінення - зіверт (Зв) (у системі СІ). Позасистемна одиниця - бер (1 мЗв дорівнює 0,1 бера).

{Стаття 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2397-III від 26.04.2001; в редакції Закону № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 6. Ліміти доз професійного опромінення

Ліміт ефективної дози професійного опромінення становить 20 мЗв за будь-який окремий рік. Дозволяється встановлення ефективної дози професійного опромінення до 50 мЗв на рік, за умови що середня річна доза протягом будь-яких п'яти послідовних років, у тому числі років з перевищенням ліміту, становить не більше 20 мЗв.

Ліміт еквівалентної дози професійного опромінення для кришталіка ока становить 20 мЗв за окремий рік або 100 мЗв протягом будь-яких п'яти послідовних років, за умови що максимальна річна доза становить 50 мЗв за окремий рік, як зазначено у частині першій цієї статті.

Ліміт еквівалентної дози професійного опромінення для шкіри становить 500 мЗв на рік. Це обмеження застосовується до усередненої дози для 1 сантиметра квадратного шкіри, незалежно від того, яку ділянку шкіри опромінено.

Ліміт еквівалентної дози професійного опромінення для кінцівок становить 500 мЗв на рік.

Для стажерів та здобувачів освіти віком 18 років і старше, які під час навчання працюють з джерелами іонізуючого випромінювання, застосовуються ліміти ефективної та еквівалентної доз професійного опромінення, встановлені відповідно до цієї статті.

Для стажерів та здобувачів освіти віком від 16 до 18 років, які під час навчання працюють з джерелами іонізуючого випромінювання:

ліміт еквівалентної дози професійного опромінення для шкіри становить 50 мЗв на рік. Це обмеження застосовується до усередненої дози для 1 сантиметра квадратного шкіри, незалежно від того, яку ділянку шкіри опромінено;

ліміт еквівалентної дози професійного опромінення для кінцівок становить 50 мЗв на рік.

Для вагітних жінок, які працюють в умовах впливу іонізуючого випромінювання та належать до персоналу, роботодавець забезпечує умови праці, за яких ефективна доза професійного опромінення не перевищує 1 мЗв за весь період вагітності.

Жінки, які здійснюють грудне вигодовування дитини, не залучаються до робіт, під час яких можливе потрапляння радіонуклідів до організму людини. Умови праці, передбачені цією частиною та частиною п'ятою цієї статті, мають бути забезпечені з моменту повідомлення роботодавця про вагітність та/або про здійснення грудного вигодовування дитини протягом усього їх періоду.

Медичні та інші працівники, здобувачі освіти, які працюють з джерелами іонізуючого випромінювання, мають бути поінформовані роботодавцем про ризики для здоров'я, з

якими пов'язана їхня робота, про загальні процедури радіаційного захисту та запобіжні заходи, яких необхідно вжити під час перебування на робочому місці з метою запобігання негативному впливу іонізуючого випромінювання, а також про алгоритм вжиття невідкладних заходів у разі виникнення радіаційної аварії.

Дія цієї статті поширюється також на осіб, які виконують тимчасову роботу, пов'язану з використанням джерел іонізуючого випромінювання.

{Стаття 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 107-IX від 18.09.2019; в редакції Закону № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 7. Захист осіб, які залучаються до реагування на аварійні ситуації, ліквідації радіаційних аварій та їхніх наслідків

Опромінення осіб, які залучаються до реагування на аварійні ситуації, ліквідації радіаційних аварій та їхніх наслідків, понад ліміти доз професійного опромінення, встановлені **частиною першою** статті 6 цього Закону, допускається лише на добровільних засадах, з обов'язковим здійсненням контролю та обліку індивідуальних доз опромінення персоналу і щорічною передачею інформації про отримані такими особами дози опромінення до Державного реєстру джерел іонізуючого випромінювання та індивідуальних доз опромінення.

Для професійного опромінення в ситуації аварійного опромінення встановлюються референтні рівні нижче ефективної дози опромінення 100 мЗв.

Залучення до реагування на аварійні ситуації, ліквідації радіаційних аварій та їхніх наслідків осіб, які мають медичні протипоказання, осіб віком до 18 років та жінок дітородного віку забороняється.

Для врятування життя, запобігання серйозному впливу іонізуючого випромінювання на здоров'я людини, запобігання розвитку радіаційної аварії та опромінення великої кількості людей дозволяється встановлення референтного рівня ефективної дози опромінення залучених осіб вище 100 мЗв, але не більше 500 мЗв, за згодою залучених осіб, які повністю поінформовані про ризики для здоров'я від впливу іонізуючого випромінювання. Кандидатури зазначених осіб повинні визначатися завчасно та узгоджуватися відповідно до вимог норм радіаційної безпеки.

Юридичні особи та фізичні особи - підприємці, які здійснюють практичну діяльність, несуть відповідальність за захист осіб, залучених до реагування на аварійні ситуації, ліквідації радіаційних аварій та їхніх наслідків, від впливу іонізуючого випромінювання, завчасно надають таким особам належну та актуалізовану інформацію про ризики для здоров'я, з якими може бути пов'язана їх участь у виконанні робіт з реагування на аварійні ситуації, ліквідації радіаційних аварій та їхніх наслідків, і про вжиття необхідних заходів безпеки.

{Стаття 7 в редакції Закону № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 8. Рівні втручання у разі радіаційних аварій

Втручання, зумовлене необхідністю захисту життя та здоров'я людини, повинно бути таким, щоб зменшення шкоди, заподіяної впливом іонізуючого випромінювання шляхом

зниження дози опромінення, було достатнім для виправдання як необхідності втручання, так і спричинених цим втручанням збитків.

Заходи щодо укриття людей застосовуються, якщо протягом перших двох тижнів після аварії очікувана сукупна ефективна доза опромінення може перевищити 5 мілізівертів.

{Частина друга статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2397-III від 26.04.2001}

Тимчасова евакуація людей здійснюється у разі, якщо протягом перших двох тижнів після аварії ефективна доза опромінення може досягти рівня 50 мілізівертів.

{Частина третя статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2397-III від 26.04.2001}

Йодна профілактика застосовується у разі, якщо очікувана поглинута доза опромінення щитовидної залози від накопиченого в ній радіоактивного йоду може перевищити 50 мілігрей* для дітей або 200 мілігрей для дорослих згідно з установленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я регламентами.

{Частина четверта статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2397-III від 26.04.2001, № 5460-VI від 16.10.2012}

{Частину п'яту статті 8 виключено на підставі Закону № 2397-III від 26.04.2001}

* Мілігрей (мГр) - похідна від одиниці вимірювання поглиненої дози іонізуючого опромінення - грей (Гр) (у системі СІ). Позасистемна одиниця - рад (1 мГр дорівнює 0,1 рада).

{Примітка до частини четвертої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2397-III від 26.04.2001}

Розділ III

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ЛЮДИНИ ВІД ВПЛИВУ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ

Стаття 8¹. Повноваження Верховної Ради України щодо забезпечення захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання

До повноважень Верховної Ради України щодо забезпечення захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання належать:

визначення основ державної політики у сфері захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;

визначення правових засад регулювання відносин у сфері захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;

затвердження лімітів доз опромінення населення та персоналу об'єктів, на яких здійснюється практична діяльність;

{Абзац четвертий статті 8¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

затвердження правового режиму радіоактивно забруднених територій;

{Абзац п'ятий статті 8¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

затвердження розміру компенсації за перевищення річної основної дозової межі індивідуального опромінення;

{Абзац шостий статті 8¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

затвердження Положення та персонального складу Національної комісії з радіаційного захисту населення України. Персональний склад Національної комісії з радіаційного захисту населення України виконує свої повноваження до затвердження Верховною Радою України нового персонального складу Національної комісії з радіаційного захисту населення України.

{Абзац сьомий статті 8¹ в редакції Закону № 3344-IX від 23.08.2023}

{Розділ III доповнено статтею 8¹ згідно із Законом № 1248-VI від 14.04.2009}

Стаття 9. Повноваження Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади щодо забезпечення захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання

До повноважень Кабінету Міністрів України щодо забезпечення захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання належить:

затвердження плану заходів щодо зниження рівня опромінення населення радоном та продуктами його розпаду, мінімізації довгострокових ризиків від поширення радону в житлових та нежитлових будівлях, на робочих місцях, від будь-якого джерела проникнення радону з ґрунту, будівельних матеріалів або води;

затвердження державного плану реагування на аварійні ситуації;

затвердження стратегії поводження з матеріалами, забрудненими природними радіонуклідами;

затвердження порядку проведення оцінки стану захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання та ведення екологічних паспортів територій;

організація і здійснення нагляду за виконанням заходів щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання на відповідних територіях обласними державними адміністраціями;

затвердження порядку створення єдиної державної системи контролю та обліку індивідуальних доз опромінення;

затвердження порядку реєстрації джерел іонізуючого випромінювання, контролю та обліку індивідуальних доз опромінення, положення про Державний реєстр джерел іонізуючого випромінювання та індивідуальних доз опромінення;

здійснення міжнародного співробітництва у сфері захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, належить:

забезпечення формування державної політики щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання у сфері охорони здоров'я;

координація медико-санітарних заходів та заходів щодо готовності, запобігання, реагування і ліквідації наслідків аварійних ситуацій, що пов'язані з небезпечними факторами радіологічної природи у сфері охорони здоров'я;

затвердження норм радіаційної безпеки;

участь у міжнародному співробітництві та сприяння впровадженню кращого міжнародного досвіду щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання у сфері охорони здоров'я, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.

До повноважень міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у відповідних сферах, щодо забезпечення захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання належить:

розроблення та затвердження галузевого плану реагування на аварійні ситуації;

методичне керівництво системою обліку та контролю доз опромінення працівників на підприємствах та в установах;

організація і контроль виконання заходів щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;

здійснення контролю за безпечним веденням практичної діяльності;

розроблення та впровадження правил, виконання яких забезпечує безпечність практичної діяльності.

До повноважень органу державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки належить:

забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері безпеки використання ядерної енергії та радіаційної безпеки, під час поводження з матеріалами з підвищеним вмістом природних радіонуклідів, що утворюються та/або виробляються в результаті провадження видів діяльності, не пов'язаних з використанням ядерної енергії;

забезпечення організації створення та функціонування єдиної державної системи контролю та обліку індивідуальних доз опромінення;

розроблення і затвердження норм, правил та стандартів з ядерної та радіаційної безпеки;

здійснення державного нагляду у сфері безпеки використання ядерної енергії та радіаційної безпеки, під час поводження з матеріалами з підвищеним вмістом природних радіонуклідів, що утворюються та/або виробляються в результаті провадження видів діяльності, не пов'язаних з використанням ядерної енергії;

встановлення вимог до планів реагування на аварійні ситуації на об'єктовому рівні;

здійснення повноважень компетентного органу з фізичного захисту ядерного матеріалу та ядерних установок відповідно до Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок, з питань безпечного перевезення радіоактивних матеріалів відповідно до правил ядерної та радіаційної безпеки при перевезенні радіоактивних матеріалів, з питань аварійного оповіщення та інформування згідно з Конвенцією про оперативне оповіщення про ядерні аварії;

здійснення міжнародного співробітництва щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання.

{Стаття 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 107-IX від 18.09.2019; в редакції Закону № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 10. Повноваження місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання

До повноважень місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання належить:

прийняття згідно із законодавством України рішень щодо застосування на відповідній території заходів захисту осіб з населення від впливу іонізуючого випромінювання, які можуть зазнати шкідливого впливу іонізуючого випромінювання у разі виникнення аварійної ситуації та радіаційних аварій, та постійне інформування про них громадськості;

{Абзац другий статті 10 в редакції Закону № 3344-IX від 23.08.2023}

організація проведення в установленому порядку щорічних обстежень з метою оцінки стану захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання та ведення екологічного паспорта території;

здійснення організаційного керівництва системою обліку та контролю доз опромінення населення на відповідній території;

організація контролю за виконанням заходів щодо захисту людини від впливу радіонуклідів, що містяться у будівельних матеріалах;

погодження планів заходів щодо захисту населення від радіаційних аварій та їх наслідків;

забезпечення постійної готовності засобів оповіщення населення відповідної території про виникнення радіаційної аварії;

організація та контроль за виконанням заходів щодо захисту населення від радіаційних аварій та їх наслідків;

{Абзац восьмий статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

забезпечення населення, в місцях його проживання, інформацією щодо рівнів опромінення людини та заходів захисту від впливу іонізуючого випромінювання, що виконуються на відповідній території;

розроблення та впровадження регіональних програм захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;

оповіщення населення у разі виникнення радіаційної аварії та інформування про рятувальні та профілактичні заходи у зв'язку з цим;

{Статтю 10 доповнено абзацом згідно із Законом № 2397-III від 26.04.2001}

розроблення та затвердження планів реагування на аварійні ситуації на відповідній території, підтримання їх в актуальному стані.

{Статтю 10 доповнено абзацом дванадцятим згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 10¹. Повноваження Національної комісії з радіаційного захисту населення України

До повноважень Національної комісії з радіаційного захисту населення України належить:

участь у розробленні державного плану реагування на аварійні ситуації та його підтриманні в актуальному стані на основі оцінки небезпек і ризиків;

здійснення науково-методичного супроводу:

функціонування єдиної державної системи контролю та обліку індивідуальних доз опромінення;

розроблення та впровадження державних санітарних норм і правил радіаційної безпеки, норм і правил з ядерної та радіаційної безпеки;

розроблення проектів нормативно-правових актів у частині впливу радіаційного чинника на функціонування екосистем і здоров'я людини;

здійснення науково-експертної оцінки:

науково-дослідних та інших робіт щодо визначення рівня опромінення населення радоном та продуктами його розпаду;

мінімізації довгострокових ризиків від поширення радону в житлових та нежитлових будівлях, на робочих місцях, від будь-якого джерела проникнення радону з ґрунту, будівельних матеріалів або води;

проектів регіональних програм захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;

проектів рішень про обсяги досліджень доз опромінення населення;

стану захисту населення України від впливу іонізуючого випромінювання та надання рекомендацій місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань його оптимізації.

{Закон доповнено статтею 10¹ згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 11. Оцінка стану захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання

Оцінка стану захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання здійснюється з метою планування і проведення заходів захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання та аналізу ефективності цих заходів місцевими органами виконавчої влади.

Оцінка стану захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання проводиться згідно з такими основними показниками:

- характеристика радіоактивного забруднення довкілля;
- вірогідність радіаційних аварій, їх розмір та можливий вплив на людину;
- ступінь готовності до ефективної ліквідації радіаційних аварій та їх наслідків;
- аналіз доз опромінення окремих груп населення від усіх джерел іонізуючого випромінювання;
- число осіб, які зазнали опромінення вище лімітів доз опромінення;

{Абзац шостий частини другої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

аналіз забезпечення заходів захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання та дотримання норм і правил у цій сфері на відповідній території.

Результати оцінки щорічно заносяться в екологічний паспорт території.

{Частина третя статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2397-III від 26.04.2001, № 3344-IX від 23.08.2023}

Форма та порядок ведення екологічного паспорта території затверджуються в установленому законодавством порядку.

{Частина четверта статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2397-III від 26.04.2001, № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 12. Регіональна програма захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання

Регіональна програма захисту населення від впливу іонізуючого випромінювання розробляється згідно з щорічною оцінкою стану захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання на відповідній території і повинна включати такі заходи:

пошук і виявлення джерел та шляхів, що спричиняють вплив іонізуючого випромінювання на людину;

реалізація заходів щодо знешкодження джерел і шляхів, що спричиняють вплив іонізуючого випромінювання на людину, та (або) захисту від цього впливу людини;

впровадження пунктів радіаційного контролю продуктів харчування на ринках і в інших місцях їх масової реалізації;

організація постів індивідуальних дозиметричних вимірювань згідно з нормативами, визначеними відповідними центральними органами виконавчої влади;

надання населенню безоплатних консультацій з питань захисту від впливу іонізуючого випромінювання, радіаційного контролю, дезактивації предметів побуту;

{Абзац шостий частини першої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2397-III від 26.04.2001}

прокат, ремонт, атестація та обслуговування побутових приладів радіаційного контролю;

створення умов для проведення дозиметричних обстежень, радіометричних та дезактиваційних робіт на замовлення населення.

{Абзац восьмий частини першої статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2397-III від 26.04.2001}

Порядок розроблення регіональних програм захисту населення від впливу іонізуючого випромінювання визначається Кабінетом Міністрів України, а їх фінансування здійснюється згідно з законодавством України.

Стаття 13. Обов'язки юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання під час здійснення практичної діяльності

{Назва статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Юридичні особи та фізичні особи - підприємці, які здійснюють практичну діяльність, зобов'язані:

{Абзац перший статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2397-III від 26.04.2001, № 3344-IX від 23.08.2023}

здійснювати систематичний контроль за радіаційним станом робочих місць, приміщень, території, в санітарно-захисних зонах та зонах спостережень, а також за викидами і скидами радіоактивних речовин;

розробляти обґрунтування додержання норм радіаційної безпеки щодо нової (модернізованої) продукції, матеріалів і речовин, технологічних процесів і виробництв;

планувати і проводити заходи щодо забезпечення захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;

здійснювати контроль і облік індивідуальних доз опромінення персоналу та щорічну передачу інформації про отримані дози до Державного реєстру джерел іонізуючого випромінювання та індивідуальних доз опромінення;

{Абзац п'ятий статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

організовувати проведення періодичних медичних оглядів персоналу;

регулярно інформувати персонал щодо рівнів іонізуючого випромінювання на робочих місцях та значення отриманих ним доз опромінення;

своєчасно інформувати органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, органи державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки щодо виникнення

аварійних ситуацій, порушень технологічних регламентів, які створюють загрозу для безпеки людини;

забезпечувати реалізацію прав громадян та їх об'єднань на надання інформації щодо стану захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання.

Стаття 14. Обов'язки юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців щодо захисту людини у випадках радіаційних аварій

{Назва статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Юридичні та фізичні особи - підприємці, які здійснюють практичну діяльність, забезпечують постійну готовність до реагування на аварійні ситуації і радіаційні аварії та до ліквідації наслідків радіаційних аварій згідно з вимогами норм і правил з ядерної та радіаційної безпеки, інших нормативно-правових актів та умов отриманих відповідно до закону документів дозвільного характеру. До такого забезпечення належить наявність:

{Абзац перший частини першої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2397-III від 26.04.2001, № 3344-IX від 23.08.2023}

переліку потенційно можливих радіаційних аварій і прогнозів їх можливих наслідків з відповідними обґрунтуваннями;

планів захисту персоналу і населення від потенційно можливих аварій та їх наслідків, погоджених з органом державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки та органами місцевого самоврядування та затверджених юридичними або фізичними особами і доведених до відома персоналу та населення;

{Абзац третій частини першої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

засобів оповіщення персоналу і населення;

засобів забезпечення ліквідації наслідків радіаційних аварій;

засобів медичного захисту людини від впливу опромінення;

засобів індивідуального захисту людини;

засобів індивідуального дозиметричного контролю;

аварійно-рятувального формування з числа персоналу.

У разі виникнення радіаційної аварії юридичні особи та фізичні особи - підприємці, які здійснюють практичну діяльність, зобов'язані:

{Абзац перший частини другої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

забезпечити виконання планів захисту персоналу і населення від впливу аварії;

інформувати про виникнення радіаційної аварії органи державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки, заклади громадського здоров'я, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, місцеві органи виконавчої влади та органи

місцевого самоврядування і оповіщати населення територій, на яких можливе підвищення рівня опромінення;

{Абзац третій частини другої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

вжити заходів щодо подання медичної допомоги потерпілим внаслідок радіаційної аварії;

здійснити заходи щодо запобігання розповсюдженню радіоактивних речовин у довкіллі;

провести аналіз і підготувати прогноз розвитку радіаційної аварії і змін радіаційної обстановки;

вжити заходів для нормалізації радіаційної обстановки у ході ліквідації радіаційної аварії.

Стаття 15. Забезпечення захисту людини від впливу радіонуклідів, що містяться у будівельних матеріалах

Опромінення людей в жилих та виробничих приміщеннях не повинно перевищувати затверджених в установленому порядку нормативів.

Захист людини від впливу радіонуклідів, що містяться у будівельних матеріалах, забезпечується такими заходами:

вибором земельних ділянок для будівництва будинків і споруд з урахуванням рівня виділення радону з землі та рівня гамма-випромінювання;

проектуванням і будівництвом будинків і споруд з урахуванням захисту від надходження радону в повітря цих будинків та споруд;

веденням виробничого контролю за вмістом радіонуклідів, що містяться у будівельних матеріалах, прийняттям будинків і споруд в експлуатацію з урахуванням рівня вмісту радону в повітрі цих будинків та споруд і рівня гамма-випромінювання;

експлуатацією будинків та споруд з урахуванням рівня вмісту в них радону і рівня гамма-випромінювання;

зміною характеру використання будинків та споруд, якщо реальні дози опромінення людини перевищують затверджені в установленому порядку нормативи;

забороною застосування будівельних матеріалів і виробів з них, що не відповідають вимогам захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання.

Референтні рівні концентрації радону та гамма-випромінювання від будівельних матеріалів у приміщеннях, а також вимоги щодо поводження із залишками переробки природних радіоактивних матеріалів у будівельні матеріали визначаються нормами радіаційної безпеки.

{Статтю 15 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 16. Забезпечення захисту людини від впливу радіонуклідів, що містяться в продуктах харчування, продовольчій сировині та питній воді

Вміст радіонуклідів у продуктах харчування, продовольчій сировині та питній воді не може перевищувати затверджених в установленому порядку норм.

{Частина другу статті 16 виключено на підставі Закону № 442-VII від 05.09.2013}

Навмисне додавання радіоактивних речовин під час виробництва харчових продуктів, кормів для тварин, косметичних засобів, а також ввезення на територію України або вивезення за її межі продуктів, що містять радіоактивні речовини, забороняються.

{Статтю 16 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 17. Забезпечення захисту людини під час лікування та здійснення медичної діагностики

Використання у медичній практиці будь-яких джерел іонізуючого випромінювання повинно здійснюватися з обов'язковим застосуванням засобів колективного та індивідуального захисту, контролю лімітів доз опромінення працівників, обґрунтуванням та оптимізацією процедур медичного опромінення.

{Частина перша статті 17 в редакції Закону № 3344-IX від 23.08.2023}

Сукупна потенційна користь медичного опромінення має перевищувати можливу шкоду, яку може спричинити таке опромінення для здоров'я конкретної особи, враховуючи ефективність, користь та ризики доступних альтернативних нерадіаційних методів, що застосовуються з такою самою метою (принцип обґрунтування медичного опромінення).

{Частина друга статті 17 в редакції Закону № 3344-IX від 23.08.2023}

Застосування принципу обґрунтування медичного опромінення передбачає три етапи:

обґрунтування нових видів медичного опромінення перед їх загальним впровадженням з метою підтвердження, що медичне опромінення приносить суспільству більше користі, ніж шкоди;

попереднє обґрунтування індивідуального медичного опромінення з урахуванням конкретних цілей медичного опромінення і показників стану здоров'я особи, медичне опромінення якої проводитиметься;

обґрунтування застосування конкретної процедури медичного опромінення для конкретного пацієнта з визначенням переваг користі над шкодою.

{Статтю 17 доповнено новою частиною згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Захист людини від впливу іонізуючого випромінювання під час медичного опромінення здійснюється з дотриманням принципу оптимізації, що означає підтримку доз опромінення на максимально низькому рівні, якого можливо досягти з урахуванням соціальних та економічних факторів, та полягає у керуванні дозою опромінення пацієнта.

{Статтю 17 доповнено новою частиною згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Керування дозою опромінення пацієнта здійснюється шляхом використання діагностичних референтних рівнів, які є мірою оцінки дози опромінення пацієнта як оптимальної, при конкретному методі медичного діагностичного радіологічного дослідження.

{Статтю 17 доповнено новою частиною згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Доза опромінення, отримана пацієнтом при медичному втручанні, повинна реєструватися, а інформація щодо дози опромінення повинна зберігатися в архівах медичних установ протягом 50 років, а по закінченні зазначеного строку передаватися до Національного архівного фонду.

Пацієнту надається на його вимогу повна інформація про очікувану чи отриману ним дозу опромінення та про можливі його наслідки.

Пацієнт має право відмовитися від медичного втручання, пов'язаного з його опроміненням, за винятком, коли таке втручання пов'язане з виявленням небезпечних інфекційних захворювань.

Для діагностичних цілей застосовуються діагностичні референтні рівні, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я, та органом державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки.

{Статтю 17 доповнено частиною згідно із Законом № 107-IX від 18.09.2019}

Забороняються ввезення на територію України, виробництво та прийняття в експлуатацію:

рентгенівських апаратів, призначених для проведення рентгеноскопії, без підсилювача рентгенівського зображення;

нових рентгенівських апаратів без пристрою для здійснення автоматизованого контролю експозиції та дози (потужності дози);

апаратів для дистанційної променевої терапії з номінальним значенням енергії пучка (прискорювальної напруги) понад 1 мегаелектронвольт без пристрою для перевірки основних параметрів опромінення;

апаратів для інтервенційної радіології без пристрою або функції інформування лікаря та осіб, які виконують медичне опромінення, про дозу опромінення пацієнта;

апаратів для інтервенційної радіології та комп'ютерних томографів, у тому числі обладнання для планування та виконання медичного дослідження, без пристрою або функції інформування лікаря та осіб, які виконують медичне опромінення, про значення параметрів режимів роботи зазначеного обладнання наприкінці медичного дослідження, необхідних для оцінки дози опромінення пацієнта;

нових нерадіонуклідних установок та пристроїв, що генерують іонізуюче випромінювання, без пристрою для інформування лікаря про параметри, необхідні для оцінки дози опромінення пацієнта.

{Статтю 17 доповнено частиною згідно із Законом № 107-IX від 18.09.2019}

Стаття 18. Система контролю та обліку доз опромінення населення

Система контролю та обліку доз опромінення населення спрямована на визначення критичних груп людей залежно від умов та місця проживання чи розташування робочих місць, для яких можливе перевищення лімітів доз опромінення, та реєстрацію індивідуальних доз опромінення осіб, віднесених до критичної групи. Для цілей перевірки дотримання ліміту річної дози опромінення населення використовують оцінку ефективної та/або еквівалентної річної дози опромінення для репрезентативної особи.

{Частина перша статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

{Частину другу статті 18 виключено на підставі Закону № 3344-IX від 23.08.2023}

Облік індивідуальних доз опромінення людей, віднесених до критичної групи, ведеться в районному (міському) дозовому реєстрі опромінення, організацію ведення якого здійснюють місцеві органи виконавчої влади.

Визначення, облік та контроль доз опромінення персоналу та населення забезпечуються шляхом створення єдиної державної системи контролю та обліку індивідуальних доз опромінення. Забезпечення організації створення та функціонування цієї системи покладається на орган державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки.

{Статтю 18 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

Порядок створення єдиної державної системи контролю та обліку індивідуальних доз опромінення визначається Кабінетом Міністрів України.

{Статтю 18 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012}

Розділ IV **КОМПЕНСАЦІЯ ТА ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ**

Стаття 19. Компенсація за перевищення ліміту доз опромінення

{Назва статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Компенсація за перевищення ліміту доз опромінення надається особам, які проживають або тимчасово перебувають на території України, у випадках:

- опромінення, зумовленого впливом практичної діяльності;
- помилкового або неправомірного опромінення пацієнтів при медичному втручанні;
- вимушеного споживання забруднених радіонуклідами продуктів харчування та питної води;
- радіаційно небезпечних умов проживання, праці та навчання.

Компенсація за перевищення ліміту доз опромінення встановлюється у розмірі 1,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян за кожний мілізіверт перевищення встановленої цим Законом допустимого ліміту дози опромінення.

{Частина друга статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Підставою для виплати компенсації особам за перевищення ліміту доз опромінення є зафіксований районним (міським) дозовим реєстром опромінення факт перевищення річної основної дозової межі опромінення не з власної вини особи.

Порядок надання компенсації за перевищення ліміту доз опромінення встановлюється Кабінетом Міністрів України.

{Текст статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 20. Відшкодування шкоди

Відшкодуванню підлягає шкода, заподіяна внаслідок впливу іонізуючого випромінювання життю, здоров'ю та майну людей, а також майну фізичних осіб - підприємців та юридичних осіб.

{Частина перша статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

У разі смерті особи, що настала внаслідок впливу іонізуючого випромінювання, право на відшкодування шкоди мають особи, які перебували на утриманні померлого або мали на день його смерті право на одержання від нього коштів на утримання, а також дитина померлого, яка народилася після його смерті.

Підставою для відшкодування шкоди, заподіяної впливом іонізуючого випромінювання, є встановлення факту заподіяння такої шкоди згідно з законодавством України.

Стаття 21. Забезпечення виплат компенсації та відшкодування шкоди

Виплата компенсації за перевищення лімітів доз опромінення та відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок впливу іонізуючого випромінювання, забезпечуються за рахунок коштів та/або майна юридичних та фізичних осіб, внаслідок практичної діяльності яких допущено таке перевищення.

{Частина перша статті 21 в редакції Закону № 3344-IX від 23.08.2023}

Спори щодо виплат компенсації за перевищення лімітів доз опромінення та відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок впливу іонізуючого випромінювання, розглядаються в судовому порядку.

{Частина друга статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3344-IX від 23.08.2023}

Стаття 22. Відповідальність за порушення законодавства щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання

Особи, винні у порушенні законодавства щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання, несуть цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законів України.

Розділ V

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗАХИСТУ ЛЮДИНИ ВІД ВПЛИВУ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ

Стаття 23. Міжнародне співробітництво у сфері захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання

Україна бере участь у міжнародному співробітництві у сфері захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання.

Якщо міжнародними договорами України встановлені інші норми ніж ті, що передбачені законодавством України щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання, то застосовуються норми міжнародного договору.

Розділ VI

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 24. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування, **стаття 19** - з 1 січня 2000 року, і не поширюється на випадки перевищення основної дозової межі опромінення, які сталися до набрання чинності цим Законом.

2. Дія цього Закону не поширюється на осіб, які зазнали впливу іонізуючого випромінювання внаслідок подій, що сталися за межами України, якщо таке поширення не передбачене міжнародними договорами України.

3. Кабінету Міністрів України у двомісячний термін:

подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність з цим Законом;

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

привести у відповідність з цим Законом свої нормативно-правові акти;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Президент України

Л.КУЧМА

м. Київ
14 січня 1998 року
№ 15/98-ВР

Про захист людини від впливу іонізуючого
випромінювання
Закон України від 14.01.1998 № 15/98-ВР
Редакція від **17.09.2023**, підстава — [3344-IX](#)
Постійна адреса:
<https://zakon.rada.gov.ua/go/15/98-%D0%B2%D1%80>

Законодавство України
станом на 09.06.2025

чинний

15/98-вр

Публікації документа

- Урядовий кур'єр від 19.02.1998
- Голос України від 24.02.1998
- Офіційний вісник України від 26.02.1998 — 1998 р., № 6, стор. 55, стаття 211, код акта 4826/1998
- Відомості Верховної Ради України від 29.05.1998 — 1998 р., № 22, стаття 115